

THE FIRST KINGDOM

by Jack Katz

Jack Katz syntyi New Yorkissa 27. syyskuuta 1927. Aloitettuaan piirtelyn noin kaksivuotiaana, hän kehittyi taidossa siinä määrin nopeasti, että saattoi siirtyä jo 16-vuotiaana sarjakuvateollisuuden palvelukseen. Lukuunottamatta vuosien -56 ja -69 väliin jäävää kautta hän onkin pysynyt uskollisena alalle, jota voisi kutsua hänen ensirakkaudekseen!

Erinäisistä syistä, joista turhautuminen ei suinkaan ollut vähäisin, hän kuitenkin siirsi sarjakuvanteon syrjään vuonna -56 ja ryhtyi opettamaan kuvanveistoa ja anatomiaa, maalaamaan tauluja, toimien jossain välissä sisustus-taiteilijana. Yksi syy alan vaihtoon lienee myös ollut Comics Code, joka tuolloin jylläsi pahimmillaan ja isotkin sarjakuvakustantajat horjuivat kuilun partaal-

la. Ennen vuotta -56 Katz kuitenkin ehti työskennellä lähes kaikille suurille kustantajille, tehden käsikirjoituksia ja kynäluonnoksia mm. sellaisiin sarjoihin kuin Bulletman, Archie (Justus) ja Jughead (Santtu). Ainoa vaihe, jossa hänen palveluksiaan ei kaitvattu oli tussaus. Hänen tyyliinsä erosi (ja eroaa!) liian rajusti vallalla olevasta linjasta, joka nyrkki mainosjulistamaisen selkeyteen ja latteuteen. Ollen lievästi sanoen tyytymätön lopputuloksiin eri 'tussivirtuosien' jäljiltä, Katz piiloutui häpeissään viiden eri salanimen taakse.

Vuonna 1969 Katz oli kypsä astumaan uudelleen areenalle, ja 14 vuoden tauon jälkeen hän ryhtyi tekemään töitä Nationalille, Marvelille, Jim Warrenille ja

JACK KATZ

Skywaldille, jossa toimi myös apulaistoimittajana. Ja v. -73, vuosien haaveilun ja epäroinnin jälkeen, hän ryhtyi 45 vuoden ikäisenä toteuttamaan unelmaansa täysimittaisesta (?) GRAAFISESTA ROMAANISTA, jossa sekä teksti että kuva kuljetaisivat juonta eteenpäin, toisiinsa tukeutuen ja tasa-arvoisina.

Jo ensimmäinen numero THE FIRST KINGDOMia, ilmestyyssään v. -74, ravisteli piintyneitä käsitöitä sarjakuvasta. Tuo ensimmäinen numero, 24-osaisesta ja valmisuudessaan 768 sivun mittaisesta eespeksasta, oli omistettu Hal Posterialle Prinssi Rohkean luojalle ja Carolyn Katzille tekijän vaimolle, joka on Jack Katzin elämän kantavia voimia.

Aluksi huomio kiinnittyi väkisin kiinnittävään, että ruudut on erotettu toisistaan vain yhdellä väliviivalla. Katz kertoo siihen olevan kaksi eri syytä. Ensiksikin: halu käyttää tekniikkaa, joka on mahdollisimman lähellä elokuvailmaisua, ja toiseksi: sivun tulisi muodostaa graafinen kokonaisuus; myöhemmissä numeroissa tämä ongelma poistuu, koskapa tarina etenee pääosin yhden sivun spehtaakkeliruutuina.

Jos haluaa löytää vertailukohtia Katzin aiheenkäsittelytavalle ja -taidolle, niin niitä on oikeastaan etsittävä sarjakuvan ulkopuolelta. Esin voisi nostaa Albrecht Dürerin yksityiskohtien tarkkuudessa, tai vaikkapa vanhojen italialaisten mestarien (Da Vinci, Michelangelo) vartalotutkimat. Mutta nämäkin vertaukset ontuvat, koska Katzin tyyli on omaperäinen. Se on paljon (sanottu?) aikana, jolloin esim. Marvelin sankareiden luulisi, noin nopeasti vilkaistuna, syntyneen yhden ja saman piirtäjän kädestä.

Mutta Jack Katz ei tarjoa lukijoilleen mitään helppoa ja valmiiksi pureksittua. Kuvat eivät avaudu kertapyyhkäisyllä, vaan vaativat täyttä yrittystä. Katseen valtaessa ylhäältä alas ja vasemmalta oikealle, paljastuu silmille massoitain hykerryttäviä yksityiskohtia, kuten pieniä, alastomia ihmishahmoja, joilla on siivet kuin korenoilla. Niitä suorastaan vilisee kuvissa, milloin istumassa ihmisten olkapäillä, milloin taas ratsastamassa pienillä liskoilla, taistelemassa, kaulailemassa...Kuitenkaan niiden toimiin ei kukaan kiinnitä vähäisintäkään huomiota. Ne ovat vain rekvisiittaa, suunnilleen samaan tapaan kuin linnut ja hyönteiset.

Lisäksi Katzin grafiikka on syvää tarkkaa kuin Wellesin Citizen Kane ikään, t.s. etäällä sijaitsevat kohteet on työstetty samalla pieteetillä kuin lähellä olevat. Wellesin mainitseminen on sikäläkin oikeutettua, koska Katz on myös 'elokuva-

hullu' ja vertaa mielellään työtään studiotyöhön, jossa tekijä on kuvaaja, käsikirjoittaja, tuottaja ohjaaja, meikkaaja, lavastaja, kaikkia yhdessä henkilössä. Erojakin tosin on. Esim. musiikki- ja ääniefektejä ei voi ottaa avuksi luotaessa draamatiikkaa eri tilanteisiin.

Alastomuutta esiintyy TFK:ssa runsaasti, mutta sillä on sama viattomuuden ja luonnollisuuden verho kuin primitiivisten kansojen keskuudessa. Se, joka tässä yhteydessä rupeaa puhumaan pornosta, löytää sitä naisten polkupyörästäkin.

TFK on monessa mielessä kumouksellinen yritys, varsinkin USA:ssa, mutta myös sarjakuva-alalla noin yleensä. Voisi sanoa, että Jack Katz tekee taidetta vain itselleen (ellei nyt sitten Carolynille...), vartaten omaan haasteeseensa. Luodessaan teosta, joka käsittelee useamman sukupolven vaiheet ja vie hänen omasta elämästään 12 vuotta, hän itse, ilman kustantajilta tulevia ohjeita ja rajoituksia, vastaa julkaisupolitiikastaan.

Itse tarina on sekoiitus muinaista jumaltarustoa ja 20. vuosisadan scifi-fantasiaa ja se etenee vähintään puolella tusinalla eri tasolla. Takautumat pirstovat nykyhetkeä, joka seuraa ihmisten, jumalten, androidien ja mutanttien vaiheita ydinkatastrofin jälkeen. Kuten elävässä elämässä ainakin, tässäkin tapahtumien juuret juontavat menneeseen ja tarina kulkee oikeastaan yhtäläillä taakse kuin eteenkinpäin ajassa.

Pala palalta Katz tuo selvyttä päähenkilöiden motiiveihin ja luonteisiin (jotka ovat kaikkea muuta kuin paperinohuita), syy-jauseuraussuhteet nousevat esiin tuottaen lukijalle yllätyksen toisensa perään.

Tarinan varsinaiset pääosien esittäjät, eli sankari ja sankarit, ovat Tundran ja Para, jotka tosin syntyvät vasta neljännen osan lopussa. Ensimmäiset kolme osaa loivat ensimmäisenä johdantona, ja kertovat Darkenmoorin Tundranin isän, noususta Kenmooriksi kuninkaaksi, ja Moorenganin loistavasta kaununki-valtiosta, jonka syntyy hänellä on suuri osuus. Helleas Voranin jumalien joukossa löytyy monia, joita kiehtoo ihmisten edesottamukset, ja Selowan-niminen jumalatar kokee katkeran kohtalon, ja rangaistuksen, rakastuessaan Darkenmooriin ja rikkoessaan samalla Helleas Voranin lakeja. Monet muutkin ristiriidat repivät Helleas Voranin tornikaupunkien rauhaa, heijastuen voimakkaasti myös ihmisten kohtaloihin.

Neljännessä osassa Darkenmoor ja Nedlaya, Tundranin äiti, joutuvat salaliiton uhreiksi ja surmataan, mutta papit ehtivät kuljettamaan vastasyntyneen Tundranin turvaan. Moorenganin valtaistuimelle nousee Nedlayan velli, valanastaja Vargran, joka kuolevaisen keskuuteen karkoitetun ja jumaluutensa menettäneen Nadanin avulla yrittää löytää ja surmauttaa Tundranin. Kerta toisensa jälkeä palaavat etsintöihin osallistuneet laivastot ja armeijaosastot tyhjin toimin takaisin, joskus tosin vain riipeet niistä, ja Vargran on lähes hulluuden rajoille peloisuutta, tietäen ennustuksesta, joka kertoo laillisen Kenmoorin kostosta ja paluusta Moorenganin valtaistuimelle. Toisen päähenkilön,

TWO MOONS PASS AS THEY MOVE IN THE DIRECTION WHICH THEY ASSUMED GORTAN LAY. ON ONE MORNING, WITH A LAND MASS BARELY EVIDENT ON HORIZON...

Paran, heimolaiset saavat surmansa Vargranin sotilaiden toimesta Paran itsensä ollessa kylän ulkopuolella metsästämissä. Etsiessään kostoa hän monien vaiheiden jälkeen kohtaa nuoren Tundranin.

Tuossa, merkeittömiksi asti yksinkertaistettuna, ensimmäisten 12 osan tapahtumat. Tarkempi tietosisosuuksi liian tilaa ja esim. selostus osuuksi jättänyt kokonnan pois, sen tärkeydestä huolimatta.

Jack Katzin The First Kingdom kestää häpeilemättä vertailun sellaisten suuruuksien kuin Hal Foster, Alex Raymond (Flash Gordon) ja Burne Hogart (Tarzan) rinnalla, ja se on monessa mielessä näitä mer-

kittävämpikin ilmiö, koska se kertoo henkilöiläisen sarjakuvan olevan vahvasti nousemassa siitä suuresta suosta, johon se 50-luvulla juuttui.

Ja vaikka se tuntuukin ikävältä, niin näin lopuksi täytyy mainita eräs pieni miinus, joka sarjasta löytyy. Teksti on ladottu, ja vaikka tähän saattaakin löytyä puoltotja, se kuitenkin tekee hallaa muuten niin loistavalle grafiikalle. Hyvä tekstausjälki voittoa mennen-tullen ladotun vastaavan ilmeikkyydellään, ja on tärkeä sarjakuvaa. Mutta silti: The First Kingdom on tiennäyttäjän henkilöiläisessä sarjakuvassa.

Ilkka Manninen